

B-3 Qasigianguit katersugaasivia siornatigut Niivertup Illorsua. Kommune Qeqertalik

Allakkiag: Qasigianguani katersugaasivik B-3 eqqissimatitangornissaanik tusarniaaneq.

2018-imi Kulturikkut kingornussasat pillugit siunnersuisoqatigiit Qasigiannuani Niivertup Illorsua, Poul Egedep illuutaatut aamma taaneqartartup eqqissimatitangornissaa tapersersorlugu oqaaseqarfiginikuuvaat. Kingorna 2019-imi 2020-imilu Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu (NKA) Eqqissimatitassanngortinniarlugu paasiniaanerit ingerlattarsimavaat.

Innersuussineq

Kulturikkut kingornussasat pillugit siunnersuisoqatigiit aamma NKA, illu B-3 pissutsit illulioraatsimigut, avatangiisiinut aamma kulturikkut oqaluttuarisaanermi naleqarnermigut eqqissimatitassanngortinnissaa nalilersimavaat.

Siunertaq

B-3-ip eqqissimatitangortinneratigut illoqarfittut pileqqaarnera ineriartorneralu oqaluttuartaanut ilaliussanngussaaq qulakkiigaq. Illuliaq anngajaaq kusanartorlu illulioraatsimigut immikkuullarissortai aamma sissiuukkatoqqap qulaatungaani inissisimaneratigut tassaapput illoqarfimmut ilisarnaataalluartut. B-4-mut, ullumi eqqissimatitaareersumut B-3 ilaliussanngussaaq taakkumi imminnut ataqatigiissitsissapput katersugaasiviup illuutaattut, imminnilu piffissami illulioraatsimik ilisarnaatit ineriartornerisa pingaaruteqarluinnartut paarilluarneqarnissaat qulakkeerneqassalluni.

Illulioraatsimi oqaluttuarisaaneq

Ullumi napaneratut illu qisuaqqanik saattunik qaleriiaakkanik qaliarsuaqarpoq taakkulu quassuttuunik ikuttaammik sananeqarsimani ersarippoq takulluarneqarsinnaanerisalu illulioraatsimik, assassorluni sulinermik, sanariaaseq atortussiallu suunerinik oqaluttuarneri ilaalluinnarput. Sanaartukkami maluginiagassatut quianartortaasa ilagivaat 1763-imi katiternerani quassuttuut killormut saatillugit inississorneqarsimammata. B-3 qallunaat illulioraasiat quassuttuunik qaleriissunik iigartalik assersuutaalluarpoq, akerliattut norgemi illulioraatsimut nunatsinni nalinginnaasumut sanilliullugu. Qallunaat typiat ilisarnaataattut ilagivaat quassuttuut isuisa katiternissaannut qiteqqunnissaa tikillugu pilataammata. Tamanna piffissap ingerlanerani paasineqarsimavoq isuisa ataavarsinnaaneranut killeqangaatsiarnerusoq norskit periaasaannut sanilliullugu, taakkumi sisamararterutaannaat tikillugu pilanneqartarput. B-3-p soqutiginarartarivaattaaq B-4-p saninnguaniittoq norgimiut stiliattut sanaajummat. Katersugaasivimmi pulaartut taamaasillutik piffissami niuertoqarfittut illulioraasaannik oqaluttuassartai immikkuullarissut takusinnaavaat.

Avatangiisiinut eriajinartortai

Illup inissisimavia avatangiisiinut pitsaaqutaassaaq. Oqaluttuarisaanermut inissisimani niuernermit aamma illut akorngini illoqarfimmilu qitiusutut inissisimavoq.

Kulturikkut oqaluttuarisaanermi eriaginartortai

Niivertup Illorsua niuertoqarfittut tunngavilerneqarnera oqaluttuarisaanermut aammattaaq Qasigianguit nunatsinni niuertoruseqarfittut oqaluttuarisaanermi kulturikkut, niuernikkut allaffissornikkullu ineriartornermik oqaluttuarisaanermut tunngasunik inissiilluni oqaluttuarpoq.

Inuiaqatigiinni aamma nunap ilaanut illu pineqartoq niuernikkut avannaani ilanngutitinneqarnerata pileqqaarneraninngaaneerpoq- Niuertarfiuteqarfiliorerit inuiaqatigiit, nunasisut allaffissortullu attaveqqaqatigiinnerulernerannik pilersitsipput.

Illuliortaatsimut eriaginartortai

Takuminartumik portusuumik qaliarsuaqarnera aamma sanaartukkap silittunik issusunillu quassuttuunik sanaartugaanera pissutaallutik Kalaallit Nunaanni piffissami tamassuma nalaani illuliat kusanarnerpaat ilaattut aamma namminerisami isikkullarissutut inissisimapput.

Illup inissisimaffia piffimmi nuimalluni aamma suli ullumikkut illoqarfimmu pulammagiakkoortillunilu illu erseqqarilluarpoq. Illup inissisimavitsialaa naatsiiviata ungaluliap qaqqortumik qalipatap, sanaartukkap saavani illoqannginnersamerngup aamma ujaqqanik qarmakkanik sissiukkap tungaanut sammisup tamarmik piffimmut erseqqissarissaasuupput.

Illup saqqa aappaluttumik qanga qalipattarsimaneranik qaleriiaannik qaaqarnera, igalaat matoorutaasa isaaffiillu qorsuusut aammalu qaliaata immikkoortortaasa qaqqortumik qalipatat tassaapput tamarmik pingaarutilittut sanaartukkap eriagisassatut nalingi.

Illup iluani allermi paakkarutit suli ersipput. Illumi init pequsersorneri amerlanerusut piffimmiit 1956-80-imeersuupput erseqqaaripporlu KGH-p nalaani illu allaffittut pisortaqaarfittullu atorneqarsimasoq.

Illulioriaatsimut eriaginassutsit annertunerusumik illup silataanut tunngassuteqarput.

Eqqissisimatitaaneranut eriaginartut pingaarnerit

Silataaniittut:

1956-imi sanaartukkap allanngortiterneraniusimassaaq sananeqarneranit silataani matuusimasut igalaajusimasullu ajoraluartumik annaaneqarsimapput. Pingaarnertut eqqissisimatitassatut eriaginassutit tassaapput qaliarsuata illullu silataani sanna malunnaateqarluartut.

Nunaminngaanniit aamma immap tungaanit qimerloortillugu illup isuisa silittuusut portusuujusullu, iikkat pukkitsut aamma silarliup ilassutaasup illoqannginnersap tungaanut sammisup tamarmiupput B-3-p illunik titartaariaatsimik nersortariamik takutitsisut.

Illup silarliani ilassutaasumit avannamut sammisumi igalaaq minnerumaaq ippoq, taannaavorlu kisiartatut illup sanaartorneranit silataaniittuni igalaani suli pigiinnarneqartutuaq. Taanna 1700-kkut naaneraninngaanneersuunissaa ilimanarpoq. Aneerasaartarfik kujataatungaanut lkeraannguup kangerluanut sammisoq aamma illuatungaanittoq avannaatungaanut sammisumi sianeq nivingasoq kingusinnerusukku tapiliussaapput, 1800-kullu qeqqaninngaanneersuullutik. Isikkuanut tamakkiisumut tapertuipput taakkulu pingaarnertut eriagisassatut ilaaneri naatsorsuussaalluni.

Iluanittut:

Sanaartukkap iluani arlaleriartluni annertuumik nutarterneqartarsimavoq ajoraluartumillu sanaartorneranit isikkorisimasai annaaneqarsimallutik.

Allermi paakkarutit saqqumisut quassuttuujupput sanaartugaaneraniit ulimaammik sananeqarnerinik takussutissartallit.

50-ikkunni allanngortiterinerit annertuut ilisimaarineritigut nalunarunnaarsitsipput naqqit, qilaat, taluaat, majuartarfiit, igalaat, matut, matut tigummivii aamma qallersuinerit tamarmik piffissap ingerlarani taarsersorneqarsimasut, taamaasillunilu illup pileqqaarnerasut ileqqissinnaanginnera isikkoqalersinnaaneraluunniit ajornarluni. Taamaattorli allanngortiterinerit annertuut piffissani suliarineqartarsimasut ima illumut tulluartigipput ullumikkut illup ilisarnaataattut ilaalernikuullutik. Allanngortiterinerit uppernasusai B-3-p pigiliullugit eriagisassatut pingaaruteqartutut ilaatinneqarnissai pissusissamisoorpoq.

Kajumissaarutit

- Ullumikkut illup isikkoqarnerasut sapinngisaq atorlugu iinnarnissaa innersuussutigineqarpoq, inittussutisimigut immikkoortui pequsersornerilu atatiinnarlugit.
- B-3-imik iluarsartuussineq peqqissaarussa qallartarsarneqarnissaa innersuussutigineqarpoq. Taamaasilluni sissiuukkami pissusissamisut illuni kusanassusaanut qajannaatsumut takujuminartuunera inissikkiartuaassaaq.
- Pingaartumik qilaarsuata qallersornera aamma sallilikkanik qaleriiaakkat nungullarsimasut katagarsimasulluunniit aqqissuunniissaat piffissami qaninnerpaami iluarsartuunneqarlunilu taasersugassartai taarsersorneqassapput. Qilaarsuup manna sananeratut isikkoqarluni kusanartutut soqutigineqartuurtutullu qisuaqqanik qallersukkanik illuni iinnarnissaa pisariaqarpoq. Piffissami tamatuma nalaani qisummit illuliat pillugit oqaluttuarisaanerani B-4-ilu ataatsimut sanaartukkat Kalaallit Nunaanni sanaartornermi ileqqut ineriartornerinik ilassutitut tapiissutaassapput. Ullumikkut B-4 sallilikkanik sanimut qaleriiaanik kusanarlunnarluni ippoq taamaasillunilu katersugaasivinnut pulaartut piffissani qaliarsualioriaatsit assigiinngitsut ilisaqqunnartut takusinnaassavaat.
- Silataani saqqaasa quassuttoortai misissorneqarlutik aqqusaartornerisigut aqqissuussassat taasersugassallu isumagineqartariaqarput. Pingaartumik isui nungullangaatsiarsimasut aqqissuussagassaapput taarsersorneqarlutilluunniit.

Malitsigisai

Eqqissimatitaanissaanut suliap ingerlanerani illumi pineqartumi nalinginnaasumik aserfallatsaaliuinerup avataatigut Nunatta katersugaasivia allagaateqarfialu isumaqatigisimanngikkaani sanaartukkanik assigisaannilluunniit ingerlatsisoqaaqusaanngilaq aallartitsisoqaaqusaananilu.

Eqqissimatitaanissaanut aalajangiisoqartinnagu ingitserisoqaaqusaanngilaq, allanngortiterisoqaaqusaanngilaq imaluunniit arlaatigut allanguisoqaaqusaanngilaq, tamanna aamma atuuppoq sissiuukkat tungaanut ujaqqat qarmakkat isikkui inissititerneriluunniit allanngortinneqaaqusaanngillat, taamaaliornissamik Nunatta katersugaasivia allagaateqarfialu isumaqatigiissuteqarfisimanngikkukku.

Tamanna Eqqissimatitsisarneq aamma allatigut kulturikkut eriagisassanik kulturikkut kingornussatut illersuineq pillugu Inatsisartut inatsisaannik allanngortitsineq pillugu Inatsisartut inatsisaat malillugu taama ippoq.

Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu/ Grønlands National Museum & Arkiv
12.09.2021